

OKUDUĞUNU ANLAMA

EV SEVGİSİ

Küçük büyük, ailelerin mutlaka, bir baba yurdu vardır. Dar, kaldırım bozuk bir sokağa bakan, yağmurlar ve fırtınalarla dış manzarası kararmış bir evde, gözlerimizi dünyaya açardık. Bu evin küçük büyük, herhâlde bir bahçesi olurdu. Bu bahçenin her tarafı kendi ellerimizle işlenirdi.

Evin içinde, evle beraber yaşadık. Ufak tefek tamirleri babamızın kendi eliyle yaptığını görürdük. O, merdivenin üzerine çıkarak bir taraftan çivi çakarken düşmesin diye merdiveni biz tutardık.

Bu ağaçlar, tahtalar, çiviler, kiremitler cansız maddeler değildi. Bizimle beraber yaşıyorlar, bize geçmişten, büyük annelerimizden, büyük babalarımızdan haberler getiriyorlardı. Biz onların içinde mazi ile birleşiyor, onlarla maziye kök salıyorduk.

Ev sevgisi maddi bir avuç toprak bir yığın tahta ve sıva sevgisi değildi. Biz, evimiz kavramı içinde ailemizi, çevremizi, ecdadımızı severdik. Bu sevgi ruhumuz için bir ferahlık, bir inanç ve irade kaynağı oluştururdu.

Hüseyin Cahit YALÇIN

Etkinlik

1

Aşağıdaki sözcüklerle, bu sözcüklerin anlamlarını eşleştiriniz.

a.

Çatıları örtmekte kullanılan, yan yana dizilerek oluşturulmuş balçık levha

b.

Bir şeyi yapıp yapmamaya karar verme gücü

d.

Geçmiş

1. manzara

2. mazi

3. kiremit

4. ecdat

5. irade

c.

Geçmişteki büyükler, atalar

e.

Görünüş

Etkinlik

2

Aşağıdaki soruları, okuduğunuz metne göre cevaplayınız.

Yazar, nasıl bir evde gözünü dünyaya açmış?

1

.....
.....

Yazar, bahçeyi nasıl işlemiş?

2

.....
.....

Ufak tefek tamirleri kim yaparmış?

3

.....
.....

Yazar, geçmiş zamanı hangi maddelerle yaşıyor?

4

.....
.....

Yazara, eve karşı nasıl bir sevgi taşıyor?

5

.....
.....

1. Gerçek Anlam

Kasabamızda bir şeker fabrikası **açıldı**.

Bu konuşmada geçen “açılmak” sözcüğü aklımıza ilk gelen, yani “açma işine konu olmak” anlamıyla kullanılmıştır.

Bir sözcüğün sözlükteki ilk anlamına ya da aklımıza ilk gelen anlamına **gerçek (temel) anlam** denir.

Örnek 1

Çocuklar, bahçeye fidan diktiler.

Çözüm

“Dikmek” sözcüğü bu cümlede akla gelen ilk anlamında kullanılmıştır.

Örnek 2

Şehrin göbeğine gökdelen diktiler.

Çözüm

“Dikmek” sözcüğü yukarıdaki cümlede “yapı kurmak, inşa etmek” anlamında kullanılmıştır.

Örnek 3

“Açmak” ve “kırmak” sözcüklerini gerçek anlamda kullanınız.

.....

.....

.....

2. Yan Anlam

Perdenin rengi **açıldı**.

“Açılmak” sözcüğü bu konuşmada “bir rengin koyuluğunu yitirmesi” anlamında kullanılmıştır. Bu sözcük, anlamsal olarak aklımıza ilk gelen anlama benzemektedir.

Sözcüklerin, temel anlamlarına bağlı olarak kazandıkları yeni anlama **yan anlam** denir. Sözcüklerin yan anlam kazanmaları için temel anlamla aralarında anlamsal, şekilsel ya da işlevsel bir benzerliğin olması gerekir.

Örnek 4

Ayaklarım çok acıyor.

Masanın ayağı kırılmış.

Çözüm

1 Temel Anlam

2 Yan Anlam

Örnek 5

Yere düşünce burnu kanadı.

Geminin burnu çatlamıştı.

Çözüm

1 Temel Anlam

2 Yan Anlam

3. Mecaz Anlam

Hiç kimseye **açılmayarak** yaşadığım o acı yıllar beni bitirdi.

Bu konuşmada "açılmak" sözcüğü temel anlamından tamamen uzaklaşarak yeni bir anlam kazanmıştır. Bu sözcüğün temel anlamı "açma işine konu olmak"tır. Ancak konuşmada "sırrını, üzüntüsünü, sorunlarını birine söylemek" anlamında kullanılmıştır.

Sözcüklerin temel anlamdan tamamen uzaklaşarak kazandıkları yeni anlama **mecaz anlam** denir.

NOT

Hiçbir sözcük tek başınayken mecaz anlamı değildir. Sözcükler cümle içinde mecaz anlam kazanır.

Örnek 6

"Birkaç gündür yağın yağmur havanın sıcaklığını **kırdı.**" cümlesinde "kırma" sözcüğü hangi anlamda kullanılmıştır?

Çözüm

"Kırma" sözcüğünün temel anlamı "sert şeyleri vurarak veya ezerek parçalamak"tır. Ancak yukarıdaki cümlede bu anlamdan tamamen uzaklaşarak "gücünü, etkisini azaltmak" anlamı kazanmıştır.

Örnek 7

"Ona **acı** sözler söylediğin için üzülüyor." cümlesinde "acı" sözcüğü hangi anlamda kullanılmıştır?

Çözüm

"Acı" sözcüğünün gerçek anlamı "bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duygu"dur. Fakat yukarıdaki cümlede "kırıcı, üzücü, incitici, dokunaklı, kötü" anlamında kullanılmıştır. Yani gerçek anlamıyla aralarında anlamsal olarak hiçbir benzerlik kalmamıştır.

Örnek 8

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **altı çizili sözcük mecaz anlamıyla kullanılmıştır?**

- A) Genç adam, gözlerini kapatarak şiiri dinledi.
- B) Gün battı, dağlar karardı, yıldızlar parladı.
- C) Bardaktan boşanırcasına bir yağmur yağdı.
- D) Satıcının ince davranışı müşteriye etkiledi.

DPY - 2012

Çözüm

D seçeneğindeki "ince" sözcüğü cümlede "içten gelen, samimi" anlamında kullanılmıştır.

Örnek 9

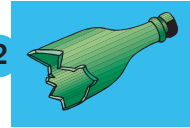
Aşağıdaki örneklerde "boğaz" sözcüğünün hangi anlamda kullanıldığını yazınız.

1

Boğazım çok ağrıyor.
.....

2

Şişenin **boğazı** kırılmış.
.....

3

O **boğazına** çok düşkündür.
.....

4

Çanakkale **Boğazı**'nda bir gemi arızalanmış.
.....

Etkinlik

3

Aşağıdaki tabloda altı çizili sözcüklerin anlam özelliklerini işaretleyiniz.

	Gerçek	Mecaz	Yan
1. Arabayla yanımızdan <u>geçti</u> .	☐	☐	☐
2. <u>Tatlı tatlı</u> bana bakıyordu.	☐	☐	☐
3. O zamanlar hayat <u>sevimli</u> ve kolaydı.	☐	☐	☐
4. Onu görünce çok <u>heyecanlandım</u> .	☐	☐	☐
5. Bugün bize oldukça <u>soğuk</u> davrandı.	☐	☐	☐
6. Yolun <u>başında</u> sizi bekleyeceğim.	☐	☐	☐
7. Ona yaptıklarımın dolaylı <u>derin</u> utanç duydum.	☐	☐	☐
8. Bir süre sonra öfkesi <u>söndü</u> .	☐	☐	☐
9. Masanın <u>ayağı</u> kırılmış galiba.	☐	☐	☐
10. <u>Dalgın</u> bir şekilde yürüyordu.	☐	☐	☐
11. Bizi yine çok <u>şaşırttın</u> , dedi.	☐	☐	☐
12. Bu dağın <u>sirtında</u> hâlâ kar var.	☐	☐	☐
13. Sabah erkenden seni <u>kaldıracağım</u> .	☐	☐	☐
14. Bu mesleğe <u>alışmaya</u> çalışıyor.	☐	☐	☐
15. Ayakkabımın <u>bağı</u> çözülmüş.	☐	☐	☐
16. Onun bu <u>ince</u> davranışı bizi memnun etti.	☐	☐	☐
17. Manavdan iki <u>deste</u> maydanoz aldım.	☐	☐	☐

1 - 6. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Türk camiasının ekonomik ve sosyal hayatında, düzeyde gibi görülen bazı şeylerin, aslında büyük etkisi olduğu sonradan anlaşılmıştır. Böyle olacağı önceden sezilseydi, belki de öyle hareket edilmezdi...

Bunlardan birisi, Türkiye’de “mahalle” denilen ünitenin niteliğini, hatta bazı yerlerde mevcudiyetini kaybedip yalnız isimden ibaret kalmış olmasıdır.

Bu kuru girişten sonra, size doğduğum, büyüdüğüm Üsküdar’ın İhsaniye Mahallesi’ni anlatayım.

Yıl 1900 - 1920 arası: İhsaniye Mahallesi’ndeyiz. Çünkü orada doğdum. Mahalle, sahile paralel üç sokak üzerine kurulmuştu. En üstte, Sultaniye Sokağı, ortada Aziziye Sokağı, sonra da alt sokak. Aralarında, ufak tefek kestirme sokaklar da vardı. Mahallenin toplantı yeri Çiçekçi Kahvesi idi ki, mahallenin kuzeydoğu ucunda olmasına rağmen, sakinlerinin içtimai yoğunluğu orayı odak noktası yapmıştı. (...)

Hafız Mehmet Bey, meşhur Köprülü Konak’ın sahibi idi. Köprülü Konak orta sokağın iki yakası arasına atılmış bir köprüyle haremlik - selamlık daireleri birleşen meşhur bir eski konaktı. Bal Mahmut adıyla meşhur dostumuz ve arkadaşımız hoşsohbet zat, bu konağın ve Hafız Mehmet Bey’in üçüncü evliliğinden olan en küçük oğlu Mahmut Baler beyfendidir.

1. Türkiye’de “mahalle” kavramı neyi ifade eder?

.....
.....

2. Yazar nerede ve ne zaman doğmuştur?

.....
.....

3. Yazar, doğduğu yeri nasıl tarif etmektedir?

.....
.....

4. Mahallenin odak noktası yaptığı yer neresidir?

.....
.....

5. Mahmut Baler kimdir?

.....
.....

6. Hafız Mehmet Bey’in konağının özellikleri nelerdir?

.....
.....

7. Aşağıdaki cümlelerde sözcüklerin bir anlam özelliklerini de siz yazınız.

a) Bugün hava çok durgundu.
(Temel Anlam)

Mecaz:

b) Ona sıcak bir çorba verdi. (Yan Anlam)

Temel:

c) Ağacın başında bir grup kuş vardı.
(Yan gibi)

Temel:

d) Yazarın oldukça kuru bir anlatımı vardı.
(Mecaz Anlam)

Yan:

1.

Mert

Konuşmasını içten bir şekilde sürdürdü.

Dilara

Bu topraklar, milyonlarca kişiyi doyurabilir.

Aleyna

Yemeğe üç diş sarımsak kattım.

Suat

Olay hakkında derin araştırmalar yapılmalı.

Yukarıda konuşan kişilerden hangisinin cümlesinde altı çizili sözcük mecaz anlamda kullanılmıştır?

- A) Mert
B) Dilara
C) Aleyna
D) Suat

2.

Kafasında yeni bir ışık yanmıştı.

Bu cümlede altı çizili sözcük mecaz anlamda kullanılmıştır.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcükte buna benzer bir anlam özelliği vardır?

- A) Bugünlerde hiç çekilmiyorsun.
B) Barajlardan sular çekildi.
C) İhtiyara yol vermek için çekildi.
D) Eskiden kuyulardan su çekerdik.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "kök" sözcüğü mecaz anlamda kullanılmıştır?

- A) Sabahtan beri diş köklerimde ağrı hissediyorum.
B) Bu ağacın kökleri bütün bahçeye dağılmıştır.
C) Bu olayın kökü yüzyıllar öncesine dayanıyor.
D) Pazardan birkaç kök maydanoz aldım.

4. İnsan, her gün ya güzel bir müzik dinlemeli ya gönül açıcı bir kitap okumalı ya da güzel bir şey seyretmeli.

Goethe

Bu cümleyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Mecaz anlamda kullanılmış birden çok sözcük bulunmaktadır.
B) Gerçek anlamıyla kullanılmış birden çok sözcük vardır.
C) Hem somut hem soyut anlamlı sözcüklere yer verilmiştir.
D) Terim anlamlı sözcük yoktur.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "için" sözcüğü cümleye sebep anlamı katmıştır?

- A) Benim için hiçbir anlam ifade etmiyor.
B) Uzun süre uyuyamadığı için bitkin düştü.
C) Bir gün için oraya gitmeye değmez.
D) Hafta sonu için bir planın var mı?

6. Aşağıdakilerin hangisinde “boş” sözcüğü “iş olmayan, işsiz” anlamında kullanılmıştır?

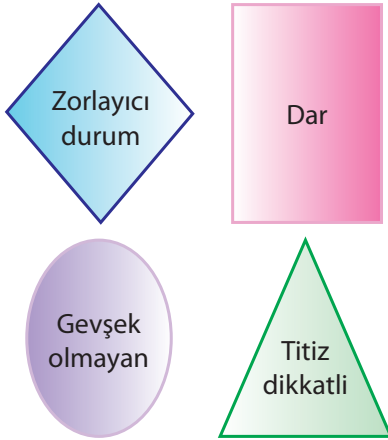
A) Birbirimizi boş tesellilerle aldatmamalıyız.

B) Boş oturmak, insanı çabuk çökertir.

C) Evin en büyük odası boş duruyordu

D) Çocuk, etrafına boş gözlerle bakıyordu.

7.

- İki delik daha açtınca kemer çok sıkı olur.
- Müze ziyaretçileri, sıkı bir aramadan geçirildi.
- Onu iyi tanırım, sıkıyı görünce kaçır.
- Ayakkabının bağcıklarını sıkı bağla.

Kaç numaralı cümlede “sıkı” sözcüğü, “◆” şeklinde belirtilen anlamıyla kullanılmıştır?

- A) 1   B) 2   C) 3   D) 4

8.

1 Musluktan su gelmiyor.

2 Dün akşam amcamlar bize geldi.

3 Bu anıt eski zamanlardan çağımıza kadar gelmiştir.

4 Vakit sabahı geçmiş, öğleye geliyordu.

Yukarıda numaralandırılmış cümlelerde geçen “gelmek” sözcüğü hakkında yapılan değerlendirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) 1. cümlede “akmak” anlamında kullanılmıştır.
- B) 2. cümlede “ziyarete, oturmaya gitmek” anlamında kullanılmıştır.
- C) 3. cümlede “varlığını sürdürmek” anlamında kullanılmıştır.
- D) 4. cümlede “ortaya çıkmak, doğmak” anlamında kullanılmıştır.

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “gibi” sözcüğü, cümleye benzetme anlamı **katmamıştır**?

A) Sobanın yanında kedi gibi uyuyordu.

B) Eve geldiği gibi geri gitti.

C) Bebeğin teni pamuk gibi yumuşacıktı.

D) Onun kalemi de benimki gibi siyahtı.

KONU / ANA FİKİR / BAŞLIK / YARDIMCI FİKİRLER

METNİN KONUSU

Bir metinde anlatılan olay, durum ya da kavrama **metnin konusu** denir.

Metnin konusunu bulmak için şu sorular sorulabilir:

- ❖ Metinde ne anlatılıyor?
- ❖ Metinde neyin üzerinde durulmuştur?
- ❖ Yazar, bu metinde neyden söz etmiştir?

Böylece metnin konusu tespit edilir. Örneğin, "Günümüzde tüm insanları etkileyen en önemli sorun çevre kirliliğidir." cümlesinin konusu "çevre kirliliği"dir.

Örnek 1

Aşağıdaki metnin konusunu bulunuz.

Kitaplar, hem bilgimizi artırır hem de duygularımızı geliştirir. Kitaplar, bilgilerin saklayıcısıdır. Bilgileri geleceğe kitaplar aktarır. Bir özdeyişte şöyle deniyor: "Kitaplar bugünle gelecek arasında bilgi köprüleri kurar. Ne var ki bu köprüden geçebilmek, ondan yararlanabilmek için okuma sanatını iyi bilmek gerekir."

Örnek 2

Aşağıdaki metnin konusunu işaretleyiniz.

Nezaketsiz kişi yalnız başına kaldığı zaman da nezaketsizdir; en küçük hareketinde yapmacıklık vardır. Düğümlemiş tutkuyu, sıkılganlıktan başka bir şey olmayan kendinden korkuyu görürüz onda. Sıkılgan bir adam hatırlarım; şunun bunun yanında Türkçenin özellikleri üzerine tartıştırdı; birisine karşı sanki şiddetli bir kını varmış gibi konuşurdu.

- Davranış bozuklukları
- Dostluğun önemi
- Nezaketsiz insanlar
- Yapmacık davranışlar

METNİN ANA FİKRİ

Bir metinde; asıl anlatılmak istenen, okuyucuya iletilmek istenen düşünceye **ana fikir** denir. Bir metnin ana fikrini bulmak için o metne şu sorular sorulabilir:

- ❖ Yazar, bu metni niçin yazmıştır?
- ❖ Yazarın ilettiği mesaj nedir?
- ❖ Metinden çıkan sonuç nedir?
- ❖ Bu metinde anlatılmak istenen nedir?

NOT

Bazı metinlerde ana fikir metnin sonunda, bazılarında metnin başında bulunur. Bazı metinlerde ise metnin geneline yayılmış durumdadır.

Örnek 3

Aşağıdaki metni dikkatlice okuyunuz.

Timurlenk bir savaşta kaybeder ve düşmandan kaçarken bir mağaraya sığınır. Orada. "Benim için her şey bitti artık." diye

kara kara düşünmeye başlar. Derken Timurlenk'in gözü mağarada bulunan bir karıncaya takılır. Karınca bir parça ekmeği alır ve duvara tırmanmaya çalışır. Fakat her seferinde düşer. Bıkmadan usanmadan karınca on iki defa dener ve on üçüncü denemesinde duvara tırmanmayı başarır. Timurlenk bu olaydan etkilenir ve ordusunu toplayıp savaşır, başarılı olur.

Çözüm

Bu metinde, Timurlenk'in bir savaşta kaybetmek üzereyken karıncadan aldığı dersle gösterdiği azim sonucu başarıyı yakaladığı anlatılmak istenmiştir. Bu, metnin ana fikridir.

Örnek 4

Aşağıdaki metnin konusunu ve ana fikrini yazınız.

Mozart'ın, bulunduğu şehirden çok uzakta bir yerde konser vermeye gitmesi gerekiyordu. Üç günlük yorucu bir yolculuktan sonra, konseri vereceği salona ulaşan Mozart, salonun tam anlamıyla hazırlanmış olduğunu gördü. Heyecandan içi içine sığmıyordu. Saatler hızla geçmiş, konser saati gelip çatmıştı. Mozart, son hazırlıklarını ve alışkanlığı olan parmak alıştırmalarını yapıp sahneye çıkınca, salonda yalnızca on kişinin olduğunu hayretle gördü. Fakat sadece kendi işini yapmaya konsantre olduğu için piyanonun başına geçti ve dinleyicilerine, ömrünün sonlarına doğru, "Hayatımda verdiğim en güzel konserlerden biriydi; belki de en güzelydi!" diyeceği muhteşem bir müzik ziyafeti verdi. Konser bitiminde salonda bulunan herkes onu ayakta alkışlıyordu.

O gece eşine yazdığı mektupta Mozart şöyle diyordu:

"Karıcığım burada müthiş bir konser verdim ve herkes beni ayakta alkışladı."

Tarik Behram Akın

Konu:

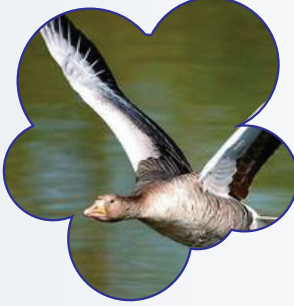
Ana Fikir:

METNİN BAŞLIĞI

Her yazının bir başlığının olması gerekir. Başlık; yazının içinde bir söz, yazının konusu, fikri ya da onu kapsayan bir söz olmalıdır.

Örnek 5

Aşağıdaki metni dikkatlice okuyunuz.

Yaban kazları uzun mesafeler aşarak göç eden kuşlardır. Onların göç stratejilerini yakından izlerseniz liderlik, ekip ruhu, takım çalışması ve dayanışma konusunda çok önemli dersler alırsınız. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

1. Yaban kazları "V" şeklinde uçarken öndeki kazların kanat çırpması sonucu arkaya doğru giden hava akımı arkadaki kazların çok rahat uçmasını sağlar. Böylece tek başlarına gidebilecekleri mesafeden % 75 daha fazla giderler.
2. Kazlardan biri gruptan ayrılırsa karşılaştığı hava akımının direnci sonucu derhal geri döner ve sürüye katılır.
3. Öndeki kazlar çok kanat çırpma zorunda olduklarından yorulurlar. Arkadakiler ise çığlık çığlığa bağıarak onları motive eder ve cesaretlendirirler.
4. Kazlardan biri hastalanır ve vurularak yere düşerse derhal iki yaban kazı daha onunla birlikte yere iner ve iyileşene ya da ölene kadar başında bekler. Daha sonra ya sürüye yetişir veya kendi aralarında "V" şeklinde uçarlar.
5. Ön tarafta çok fazla kanat çırpma lider kazlar yorulunca arkaya geçerler ve arkadakilerle yer değiştirirler.

Çözüm

Bu metinde yaban kazlarından, özelliklerinden ve göç stratejilerinden söz edilmiştir.

Bu metne bir başlık belirlenirken şu kurallara dikkat edilmelidir:

- ❖ Başlık metnin konusuyla ilgili olmalıdır.
- ❖ Açık, anlaşılır ve kısa olmalıdır.
- ❖ Ana düşüncüyü bir veya birkaç kelimeyle ifade etmelidir.
- ❖ Metnin tümünü kapsamalıdır.
- ❖ Yazının içeriğinin neyle ilgili olduğunu belirtmelidir.

Bu bilgiler eşliğinde yukarıdaki metne şu başlıklar seçilebilir:

1. Yaban Kazları
2. Yaban Kazlarının Özellikleri
3. Yaban Kazlarının Göç Etme Stratejileri

YARDIMCI FİKİRLER VE DESTEKLEYİCİ AYRINTILAR

Bir metinde o metnin ana fikrini destekleyen başka fikirler de vardır. Bunlar yardımcı fikirlerdir. Bir metnin ana fikrini destekleyen, onun oluşmasına yardım eden ve metinde ayrıca verilen ayrıntılara **yardımcı fikirler ve destekleyici ayrıntılar** denir.

Yardımcı fikri ve destekleyici ayrıntıları bulmak için şu sorular sorulur:

- ❖ Bu metinden hangisine ulaşılabilir / ulaşamaz?
- ❖ Bu metinde hangisine değinilmiştir / değinilmemiştir?
- ❖ Metinle ilgili hangisi söylenebilir / söylenemez?

Örnek 6

Aşağıdaki metni dikkatlice okuyunuz.

Gerek bilim, gerekse sanat alanında yaratıcı düşüncenin sürekliliği ancak okumakla sağlanabilir. Okumakla kendini yenilemekten uzak bilim insanı, dönüp dönüp aynı şeyleri söylemek zorunda kalır. Saplantılardan, hoşgörüsüzlükten kurtulamaz. Okumayan sanatçı; bildiği, tanıdığı birkaç büyük ustaya öykünmenin ötesine geçemez. Yalnız bilim insanlarıyla sanatçılara değil toplumda değişik alanlardaki kişilere de bilginin sınırsızlığını, insanın baş erdemi hoşgörüyü, ancak okumak öğretir. Kişi, okurken kendi dışındaki inançlara, bakış biçimlerine, duygulara, düşüncelere saygılı davranmanın önemini gitgide daha çok kavrar. Kişinin düşüncesi, duyguları yeni bilgilerle sürekli değişir, parıltı kazanır. Evet, okumak değiştirir bizi. Değişmek ise yaratıcı kılar.

Çözüm

Bu parça "**okumanın önemi**"nden söz etmektedir.

Parçaya göre şunlar söylenebilir:

1. Okumayan bir sanatçı gelişemez.
2. Okumak, kişiye bilginin sınırsızlığını öğretir.
3. Okumak, kişiyi değiştirir.
4. İnsana hoşgörüyü, okumak öğretir.
5. Okuyan insan, düşüncelere saygılı olmayı kavrar.

Etkinlik

1

Aşağıdaki metne getirilebilecek başlıkları işaretleyiniz.

Ortalık kararmıştı. Pollyanna, yeni arkadaşının koluna girdi, ona iyice sokuldu, fısıltılı bir sesle:

— Beni merak etmene çok sevindim; meraklanmasaydın, şimdi yanında olamayacaktım, dedi.

Nancy (Nensi) tatlı bir sesle:

— Ah, benim sevgili yavrum! Kim bilir karnın da ne kadar acıkmıştır! Oysa teyzen, bu akşam benim yanımda, sütle ekmek yemeni emretti. Ama ben senin sadece sütle ekmek yemenin kararlaştırılmasına çok üzuldüm.

— Ben buna hiç üzülmedim, sevindim.

— Sevindin mi? Peki ama, neden?

— Çünkü bir kere sütle ekmek yemeyi çok severim. Sonra yemeğimi seninle birlikte yiyeceğim için de ayrıca seviniyorum. Bunların sevinilmeyecek bir yanı var mı?

— Her şeyde sevinilecek bir özellik bulmakta güçlük çekmiyorsun, Küçük Hanım. Pollyanna güldü.

— Oyunun aslı da bu ya.

— Oyun mu dedin? Ne oyunu kuzum?

— “Sevinmek oyunu” bilmez misin? Bu oyunu babamla oynardık. O zamandan yani küçük yaştan beri hep bu oyunu oynuyorum.

Eleanor H. Porter

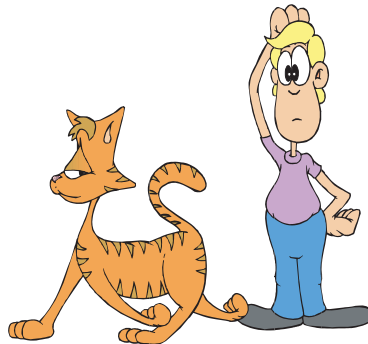
BAŞLIKLAR

Yalnızlık

Sevinmek Oyunu

Evsiz Çocuklar

Küçük Mutluluklar

Süt ve Ekmek

Dostluk

Pollyanna

Anne Sevgisi

Etkinlik

2

Aşağıdaki paragraflara göre doğru cümleleri işaretleyiniz.

Ağaçlar yeryüzünün en büyük bitkileridir. Onları köklerinden, kalın ve odunsu gövdelerinden ve yapraklarını taşıyan dallarından çok kolay tanıyabiliriz. Bu bitkiler oldukça yavaş büyür. Her yıl dalları biraz daha uzamasına ve kalınlaşmasına, hatta gövdesinin gelişmesine rağmen büyümüş olduğunu çok belirgin olarak fark edemeyebiliriz. Ama bir ağacı birkaç yıl görmediğimizde onun büyümüş olduğunu hemen fark edebiliriz.

YARDIMCI FİKİRLER

- Ağaçlardan büyük bitkiler yoktur.
- Ağaçları tanımak çok zordur.
- Ağaçlar hızlı bir şekilde büyümmez.
- Ağaçları uzun süre görmediğimizde onların büyüdüğünü fark ederiz.
- Ağaç yetiştirmek kolay değildir.

Okumak eğitici bir eylem olmanın yanında bir zevk ve eğlencedir. Bilgilerimizi artırarak, aklımızı işleterek; düşüncelerimizi, görüşümüzü genişleten bir eylemdir.

Okuyan insanın ufku okumayanınkinden daha geniştir. Çevrenizi, arkadaşlarınızı, hayatı daha iyi anlamada en iyi yardımcı, kitaplardır. Hiçbir şey bize kitaplardaki gibi büyük bir dünya sunamaz. Bu yüzden kitap okuma alışkanlığının kazanılması gerekir.

YARDIMCI FİKİRLER

- Okumak çok zevkli ve eğlencelidir.
- Okumak ufukumuzu genişletir.
- Okumayan insanlar asla başarılı olmazlar.
- Okumak çevremizi anlayıp tanımada en iyi yardımcıdır.
- Her çeşit kitap okunmaz.
- Okuma alışkanlığı kazanılmalıdır.

1. Rüyalar biz uykudayken zihnimizde beliren olaylar, düşünceler ve görüntülerdir. Bazı kimseler sık sık rüya gördüklerini söylerler. Bazıları ise hiç rüya görmediklerinden söz ederler. Belki sizlerin içinde de böyle düşünenler vardır. Hiç rüya görmüyorsanız merak etmeyin. Bu yalnızca çok derin uyuduğunuzu ve rüyalarınızı hatırlamadığınızı gösterir. Çünkü herkes sadece gecede en az bir buçuk, iki saat rüya görür.

Bu metnin ana fikri aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Uyanırken de rüya görülebilir.
- B) Her insan mutlaka rüya görür.
- C) Rüyalar aklımızda belirir.
- D) İstedığımız zaman rüya görebiliriz.

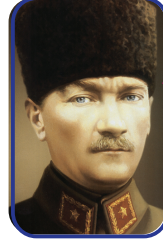
2. İnsan günlük hayatında genelde bir ön hazırlık yapmadan söz söyler. Bu söz her ne kadar gelişigüzel ve anlık düşüncelere dayansa da belli bir sorumluluk istediği kesindir. Ağzımızdan çıkan her bir kelimenin özenle seçilmesi, her cümlenin düşüncelerle ifade edilmesi şarttır.

Bu parçada asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İnsan, düşüncesini hiçbir etki altında kalmadan söylemelidir.
- B) İnsanlar, sözlerini düşünerek söylemelidir.
- C) Sözcük seçimine dikkat edenler iyi konuşmacıdırlar.
- D) Duygular sözcükle en güzel şekilde ifade olunur.

3.

Önemli bir görevin yapılmasında, benden önce harekete geçen millet olmuştur. Elde ettiğim başarıları, bana millet hediye etmiştir. Zaten bir komutanı başarılı yapan, o milletin ruhundaki yücelik ve olgunluktur.

Atatürk'ün bu sözlerindeki ana düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Her milletin kendine özgü bir yapısı vardır.
- B) Liderlerin başarısında ulusun katkısı çok büyüktür.
- C) Atatürk, dünyanın en başarılı komutanlarından biridir.
- D) Türkler, yeryüzündeki en fedakâr millettir.

4. İstanbul ve Çanakkale boğazları Karadeniz'i Akdeniz üzerinden okyanuslara bağlamaktadır. Dünyanın en önemli ticaret yollarından biri olan boğazlar, Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerin okyanuslara açılıp ürünleri dünyaya ulaştırmaları için tek yoldur.

Bu parçanın konusu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Türkiye'nin doğal güzellikleri
- B) Türkiye'nin ticari durumu
- C) Akdeniz ve Karadeniz'in önemi
- D) İstanbul ve Çanakkale Boğazlarının önemi

5. Sokrates bir gün yürürken tek kişinin geçebileceği kadar mesafe olan bir yerde, dönemin soylularından biriyle karşı karşıya gelir ve ikisi de durur. Kısa bir süre bakıştıktan sonra, soylu:

— Ben senin gibi pis bir zavallıya yol vermem. Saniyesi bile geçmeden Sokrates:

— Ben veririm.

Bu parçada Sokrates'in en çok hangi yönü vurgulanmıştır?

- A) İyilikseverliği
B) Hazırcevaplığı
C) Yardımseverliği
D) Saygılı olması

6. Değişme, insanda bir gelişme, anlayış yönünden bir büyüme eylemidir; bir durumdan başka bir duruma geçiş değildir sadece. Durum değiştirme bir ilerleme olabilir ancak dönmeme gereği vardır. İlerleyen değişimin koşulları da birlikte değişir. Olduğu gibi kalan koşullar altında bütün değişimler birer "yerinde sayma"dır.

Bu parçanın ana düşüncesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Şartların aynı kaldığı durumda düşünce eylemi gerçekleştirilemez.
B) Toplumsal şartlar değişime göre uyarlanmıyorsa değişimin önemi kalmaz.
C) Değişimin anlayış yönünden bir büyüme olduğu anlayışı toplumda kabul görmüştür.
D) Toplumların kalkınması köklü değişikliklerle mümkündür.

7.

Aşçılık mesleği genellikle bu alana özgü meslek okullarında ya da kurslarında öğrenilir. Ama deneyimli aşçıların yanında yetişen aşçılar da vardır. Aşçılar, eğitimleri sırasında pek çok yemek tarifi öğrenirler. Ancak kendileri de yeni tarifler yaratabilirler. Çok araştırmak, çok gezmek, farklı yörelerin, ülkelerin yemeklerini tatmak aşçıların mesleki açıdan çok zenginleştirir.

Bu metne getirilebilecek en uygun başlık aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Aşçılığın Zorlukları
B) Deneyimli Aşçılar
C) Aşçılık Eğitimi
D) Farklı Yörelerin Yemekleri

8.

Ben mutluluğu anlamakta görenlerdenim; aldanmakta, avutmada değil. Mutluluğumuz için kendimizi anlayalım, yeteneğimizi bilelim. Üzülebiliriz de, olsun. Farkında olabilmek onu bile mutluluğa yardımcı kılar.

Parçada üzerinde durulan konu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Anlama
B) Mutluluk
C) Ümit
D) Üzüntü

ANA FİKİR VE YARDIMCI FİKİRLER - 2

Etkinlik

1

Aşağıdaki paragrafların ana düşüncelerini altlarına yazınız.

Klasik Türk müziğimiz yüzyıllar boyu anlatılmayanı anlatmada önemli bir rol oynamış ve etkisini şimdi de sürdürmektedir. Şimdilerde bize sunulmaya çalışılan arabesk ve pop adıyla çıkarılan, gençlere gürültülerle sunulan müziklerin ömrü tamamlanıp müziğimizin altında ezilmeye makûmdur. Müzik bilgisi geliştikçe müziğimizin değeri daha iyi anlaşılacaktır.

Ana düşünce: .....

Sanatın doğrudan, görünüşüyle somut bir özel işaret yoktur. Bir öyküyü, bir olayın tarihsel anlatımından, sanatsal bir çizimi teknik bir çizimden ayırmaya yarayacak herhangi bir ölçümleme yoktur.

Ana düşünce: .....

Bilim, araştırmacılara dışı öğretir. Sanat, edebiyat ise dışı değil, varlığın içini sezdirir. Ahlakın istediği de budur. Sanattan edebiyattan geçmemiş kişinin hayal zenginliği düşünülemez. Başkalarının acılarına, dertlerine ortak olamaz, onlarla içli dışlı olmak insanca yaşamaktır. Bunu bize sanat verir. Hep somut şeylerle ilgilenenlerde bir eksiklik, bir taşlaşmış yürek vardır.

Ana düşünce: .....

Geçen gün, yıllardır edebiyat öğretmenliği yaptığımı öğrenen bir genç, bana taslak hâlindeki bir şiirini gösterdi, düşüncemi sordu. Ben, şiir bitirilmeden bir şey söyleyemeyeceğimi anlattım. O, üsteledi, konu ve düşünce yönünü açıklamam için ısrar etti. Önemli olanın düşünceler değil de şiir olması gerektiğini açıkladım. Tatmin olmadığını görünce; "Şiir, düşüncelerle değil, sözcüklerle yazılır." hatırlattım.

Ana düşünce: .....

Bilimde, sanatta, ahlakta atalarımızın düzeyine ulaştığımız zaman, göreceksiniz, Türkler arasında da bilim adamları, filozoflar yetişecek ve onların ortaya koydukları dünya görüşleri tartışılıp duracaktır.

Ana düşünce: .....

Daha önceki asırlarda insanın yaşamı çalışma ve dinlenmenin iç içe girmiş bir biçimiydi. O, bütün ömrünü belli bir çevrede tamamlıyor ve başka bir dünya istemiyordu. Günümüzde insanlar çalışıp iyi bir tatil yapmak istiyor. Yaz gelince herkesin düşüncesi, deniz ve güneşin nimetlerine koşarak yaşamın yorgunlularından kurtulmak değil mi?

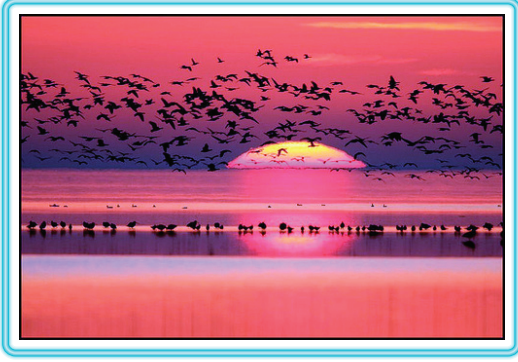
Ana düşünce: .....

Etkinlik

2

Aşağıdaki metinlerin konularını yazınız.

Kuzeyde Kış Sert Geçince!..

Kışın çok soğuk havalarda çoğu kimse evinde oturmak ister. Kuş gözlemcileri dışında! Özellikle kuzey ülkelerinden gelen soğuk hava haberleri kuş gözlemcilerini heyecanlandırır. Çünkü bu ülkelerde hava koşullarının sertleşmesi bazı kuş türlerinin güneye, ülkemize doğru gelmesine yol açar. Bu da normal koşullarda Türkiye'de göremeyeceğimiz kuş türlerini görebilmemiz demektir.

Kış mevsiminde kuş gözlemek için en uygun yerlerin başında sulak alanlar gelir. Sulak alanlarda

bazen binlerce ördek, kaz ve kıyı kuşunu görebiliriz. Bu nedenle kuş gözlemcileri kuzeyden gelen soğuk hava haberlerini duyduklarında genellikle sulak alanlara giderler. Bu sayede ender bulunan birçok kuş türünü görebilirler.

Metnin Konusu : .....

Metnin Ana Fikri : .....

Bilim İnsanları Neden Deney Yapar?

Bilim insanları çevrelerinde neler olup bittiğini merak ederler ve sorular sorarlar. Su, neden bulunduğu kabın şeklini alır? Su, neden kabın üst kısmında değil, alt kısmında durur. Bunlar, bilim insanlarının bilmeyen sorularından birkaçıdır! Ardından sorulara yanıtlar aramaya başlarlar. Bunun için araştırma yaparlar. Sonra sorunun olası yanıtını söylerler. Buna "varsayımda bulunmak" denir ve bu varsayımın doğru olup olmadığını anlamak için deneyler yaparlar.

Bilim insanları da deneyler yaparak evreni anlamaya çalışırlar. Bilimin en güzel yanlarından biri de budur. Böylece suyun bir sıvı olduğunu fark eder, suyu kabın alt kısmında tutan kütleçekim kuvvetini ve daha birçok şeyi keşfederiz.

Metnin Konusu : .....

Metnin Ana Fikri : .....

Metni dikkatlice okuduktan sonra metnin konusunu ve ana fikrini yazınız.

ANNENİN FEDAKÂRLIĞI

Çocuk, babasından aldığı harçlığı vaktinden önce bitirmiş ve günlerdir istediği top için yeterli parayı biriktirememişti. Birkaç hafta sonra yaz tatiline girecek olması, onu bu konuda endişelenip yeni kaynaklar aramaya yöneltiyordu. Evlerine gelen son aylık dergide “her hizmetin bir ücret karşılığında olduğu”nu okuyunca sevinçle havaya sıçradı. Buna göre, ailesine yaptığı yardımların da bir karşılığı olmalıydı.

Çocuk bu fikirle harekete geçip gördüğü işlerin listesini çıkardı ve bunların yanına da ücretlerini yazdı. Fırından ekmek almak için 20, çöp dökmek için 10, annesiyle pazara gitmek için 5 lira hiç de fazla sayılmazdı. Aylık toplamı 35 lira tutan listeyi imzalayıp annesinin çantasına koyduğunda bu akıllıca keşfinden dolayı gözleri parlıyordu.

Çocuk, ertesi gün yatağının başucunda 35 lira ile birlikte küçük kâğıt parçası buldu. Kendi hazırladığı listeye benzeyen ve annesinin imzasını taşıyan kâğıtta:

“Seni hayatım pahasına dünyaya getirmenin, yıllarca bezlerini yıkamamın; binbir güçlüklerle besleyip büyütmenin karşılığı, sadece sevgidir ve yavaş yavaş aldığım bir öpüktür.” yazıyordu. “Kazandığın parayı güle güle harca yavrum.”

METNİN KONUSU

METNİN ANA FİKRİ

Etkinlik

4

Aşağıdaki pragrafların konusunu bulup boş bırakılan yerlere yazınız.

Göklere fırlayan ve uzayı dolaşan insan zekâsıdır. Uzak mesafelar arasında ses, hareketli ve hareketsiz resim yollayan araçları icat eden insan zekâsıdır. En zorlu hastalıklara çare bulunan insan zekâsıdır. Aynı insan zekâsı birçok sorunun karşısında beş yaşında çocuktur.

Konu: .....

Çocukluğun tabiat sözlüğündeki anlamı, tazelikdir. Boyda bir taze fidan serpilışı, tendede bir taze yaprak parlayışı; saçlarda bir taze çayır fışkırışı; gözlerde bir taze pınar kaynaşışı; dudaklarda bir taze yemiş kırmızılığı ve yürüyüşte bir taze ceylan çevikliği.

Konu: .....

İş adamı tipi yalnız başarı peşindedir. Bu hedef uğruna her türlü yüksek değeri fedâ eder. Kazanmak, kazanmak, daima kazanmak... Amacı kazanmak olduğu için, kazandığını harcamaz, daha fazla kazanmaya harcar.

Konu: .....

Etkinlik

5

Aşağıdaki paragrafların ana düşüncelerini bulup boş bırakılan yerlere yazınız.

Bir oda resmi görürsek hepimizin gözlerinin önüne aynı oda gelir. Fakat bir yazıda gördüğümüz herhangi bir "oda" keimesi önünde - yazar bu odayı ne şekilde anlatmış olursa olsun - hep aynı oda gözümüzün önüne gelmez. Her okuyucunun tasarladığı oda başkadır.

Ana düşünce: .....

Bir kitap okuduğu zaman yazarın hayallerini ve düşüncelerini takip ettiğine emin olmayan okuyucu pek azdır. İşte büyük bir aldanış: Okuyucunun yazara ait olduğunu sandığı şeylerin çoğu, gerçekte kendi düşünceleri ve hayalleridir.

Ana düşünce: .....

Tarihte birçok savaş, kalemin aciz kaldığı yerde silahın medeniyet dersi verdiğini gösterir. Bu dersi verenlerin büyük çıkarları vardır çünkü medeniyet adına da olsa çıkarsız iş yoktur.

Ana düşünce: .....

Genel kültürle ansiklopedilerdeki bilgiyi birbirinden ayırmamın sebebi, her bilgi sahibinin kültürlü olmamasıdır. Bilgi, kültürün ham maddesidir. Gereklidir fakat yeterli değildir. Bilginin, kültür hâline gelebilmesi için zekânın üretiminde imal edilmiş madde, yani düşünce hâline gelebilmesi gerekir.

Ana düşünce: .....